

109532
Peg

Lebensborn

Myten om krigsbarnas opphav

Av riksarkivar John Herstad, Oslo

I en NTB-melding som er gjengitt i bl.a. Aftenposten 15. januar, omtales en undersøkelse om krigsbarn. Undersøkelsen er foretatt av prosjektet «Norge under okkupasjonen». Her antydes de tydeligvis seiglivede mytene om at krigsbarna ikke var resultat av vanlige kjærlighetsforhold mellom mann og kvinne, men var resultat av en tysk rasebasert befolkningspolitikk. Den tyske administrasjonen med ansvar for krigsbarnsakene i Norge, Abteilung Lebensborn, betegnes i meldingen som en «forplantningsanstalt». Om mødre-/fødehjemmene som ble drevet av Abteilung Lebensborn, sies det at: «Disse hjemmene skulle stimulere til at det ble født barn som tyskerne betraktet som rasemessig verdifulle.»

Slike påstander er totalt grunnløse. Riksarkivet oppbevarer sentrale deler av arkivet etter Abteilung Lebensborn, og det finnes intet i dette arkivet som på noen som helst måte kan underbygge påstandene.

Det ble under og like etter den annen verdenskrig født mange tusen norske barn som hadde tyske fedre. Det var ikke uproblematisk å avgjøre om disse barnsakene skulle håndteres ut fra norsk eller tysk lovgivning, men tyskerne hadde makten, og etablerte Abteilung Lebensborn med ansvar for mødre og barn. De drev en rekke fødehem og barnehjem rundt om i landet, og ytet økonomisk bidrag i enkeltsakene.

Den seiglivede «avlsmysten» har nok sin bakgrunn i kjennskapet til den tyske raseideologien og aktive befolkningspolitikken. Abteilung Lebensborn hadde et nært forhold til den tyske SS-organisasjonen «Lebensborn e.V.», som fra før krigen hadde arbeidet aktivt bl.a. for å ta hånd om barn født utenfor ekteskap. Dette arbeidet må sees som ledd i en raseideologisk bevisst befolkningspolitikk. Det samme gjelder den tyske omsorgen for krigsbarna i Norge. De hadde ikke den samme omsorgen for krigsbarn i f.eks. Polen og Sovjet, der kvinnene jevnt over ikke ble ansett like verdifulle rent rasemessig. Det er imidlertid viktig å understreke at Abteilung Lebensborn i Norge først fikk befatning med den enkelte saken etter at kvinnen var blitt gravid. Det er ikke påvist noen konkret sak der tyskerne hadde kontakt med norske kvinner fra før de var gravide med henblikk på noe som kunne betegnes som «forplantning». I praksis drev Abteilung Lebensborn en virksomhet nærmest på linje med et hvilket som helst norsk sosialkontor som bistår ugifte mødre på forskjellig vis.

Allerede under krigen oppsto det i Tyskland visse rykter omkring virksomheten til Lebensborn. Folk skjønte ikke helt hva som foregikk på mødrehjemmene som ble drevet av en SS-organisasjon. I 1975 ble det utgitt en fransk bok der det ble hevdet at Lebensborn-hjemmene såvel i Tyskland som i Norge nærmest var rene avlsstasjoner. Denne boken fikk stor oppmerksomhet også her i landet, og senere har avlsmysten stått sterkt. På 1980-tallet kom det en ny bok om emnet, der en tysk forsker ved solid dokumentasjon tilbakeviste mytene om enhver form for avl. Lebensborns virksomhet må sees som et ledd i en rasebasert befolkningspolitikk, men kan på ingen måte betegnes som noen «forplantningsanstalt». Konklusjonene i denne boken synes imidlertid fortsatt å være ukjente for dagens journalister.

Ikke minst for alle de norske krigsbarna som stadig møter påstanden om at de er produkter av et rasepolitisk avlsprosjekt, er det viktig å få frem fakta. Det er derfor å håpe at de som i fremtiden tar opp emnet «krigsbarn», setter seg skikkelig inn i saken og ikke bidrar til å forsterke myter uten noe hold i virkeligheten.

John Herstad

Torsdag 22. februar 1996